

Halden Jenő naplója

Jelmagyarázat: *Dólt betűvel található a magyarázatokat (ezek eredetileg nem szerepelnek a szövegben)*

A napló:

Életleírásom:

Születtem 1892. év dec. hó 15.-napján Sopronban. Édes apám dr. Halden József árvaszéki ülnök, elnökhelyettes volt, édes anyám Berzsenyi Irma. Mind a ketten jómódu, vagyonos szülők gyermekei voltak. 1899. szept. 1.-én mentem az elemi iskolába Sopronban. 1900. év májusában szüleim nem törvényesen elváltak. Előzőleg édes anyám súlyos beteg volt, agyhártyagyulladás volt, ebből a betegségből kifolyólag elvesztette a hallását. Ez a tény is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy szüleim megszüntették az életközösséget. Édes anyám szüleivel összeköltözött és elmentek Keszthelyre lakni. Én és 2 fiutestvérem is elköltöztünk édes anyámmal anyai nagyszüleinkhez. Keszthelyen folytattam tanulmányaimat az ottani elemi iskolába, majd a keszthelyi premontrei gimnáziumban. Keszthelyen jártam az I. II. oszt.-t. Családi határozat és atyám rendelkezése szerint a betöltött 13.-ik életévemben atyám engemet és utánam következő öcsémet magához vett és így én a III. gimnáziumot már Sopronban a bencéseknél jártam úgyszinte a IV. osztályt is. – A soproni bencések gimnáziumában görögpótló tantárgyak nem voltak, én pedig görög nyelvet nem akartam tanulni, ezért átmentem az V. osztályra a soproni ág. ev. liceum főgimnáziumába, ahol azután 1911. év június havában érettségi vizsgát tettem. A főgimnázium VI.-ik osztályának elvégzése utáni nyáron 1909. aug. hó 21.-én meghalt az édes atyám azonban tanulmányaimat Sopronban folytattam mint u. n. (úgy nevezett) kosztos diák †

Az érettségi vizsga utáni nyarat mint a többi előző nyári vakációt is a Keszthelyen szüleinél lakó édes anyámnál töltöttem. Édes anyám szülei u. i. (*ugyanis*) minden nyáron vendégül láttak engemet és utánam következő öcsémet Keszthelyen.

1911. szept. havában beiratkoztam a P. P. T. E. (*Pázmány Péter Tudomány Egyetem – ma ELTE*) orvoskarára, ahol 1913. év nov. havában az első szigorlatomat letettem. Utána folytattam a VI. félévemet 1914. jan. hóban.

1914. év július 1.-én bevonultam katonai szolgálatra a es.is kir. 48. gyalogezredhez Sopronba. Önkéntesi kiképzésre áttettek a komáromi 83. gy. e. hez (*gyalogezredhez*), ahol az V. hadtest közös gy.e.inek (*gyalogezredeinek*)e. é. önk. orvostanhallgatói összpontosítva voltak. A mozgósítás mint tényleges katonát ért Sopronban. Azonnal elvittek az északi orosz frontra, ahol mint e.é. önk. ok. e.ü. szolgálati beosztásban teljesítettem táborig szolgálatot. 1915. febr. 1.-én hastifuszban megbetegedtem és különböző táborig és hadikórházakban feküdtem betegségem alatt egészen 1915. jul. elejéig. A hosszú

korházi tartózkodást az indololta, h. bac. (*hogy bacilus*) gazda voltam, 1915. júl. hóban e.ü. (*egészségügyi*) szabadságon voltam itthon Keszthelyen, majd 1915. aug. hó elején az olasz frontra osztottak be a 48. gy.e. I. zlj.ához (*zászlóaljához*) az Isonzo frontoz. Az 1915. őszi szerbiai offenzívához elvitték a zlj.t és végig vonultunk egész Szerbián, Montenegrón, majd újra az olasz frontra mentünk, de most Déltirolba kerültünk. A román hadüzenet a zlj.t ismét az Isonzófronton találta. Mint békebeli zlj.t áttették a román frontra Erdélybe a Görgényi hegyekbe, majd a Gyilkós-tó Gyergyóbékási frontszakaszra. Ez volt 1916. aug. végén. Itt voltam az év okt. végéig. 1916. nov. elején a M.V.K. (*Magyar Vöröskereszt*) 1a segítőállomásához kerültem a Gyergyótölgyesi szorosba, ahol kemény harcokban álltunk. A harcok elültével, 1917. év elején a segítőállomással elmentem ismét a Gyergyóbékási szorosba, majd a román fegyverszünet után elvezényelték a seg.áll.-t (*segítőállomást*) a Gyimesi szorosba a Tarhavasi hazatérő táborhoz az érkező hadifoglyok segítésére. Amikor a hadifogoly szállítmányok elfogytak, akkor a seg.áll.-t berendelték Brassóba az I. Vezérparasághoz (*vezérparancsnoksághoz*) azzal a meghagyással, hogy ott várjuk be a hadihelyzet további alakulását.

A forradalom Brassóban ért és az 1a seg.áll.-t felszerelésével, anyagával együtt visszaszállítottam B-pestre, ahol az anyagot átadtam Brüll Alfréd V.K. (*Vöröskereszt*) főmegbízott k.-nek én pedig elmentem Nagykanizsára a 48. gy.e. pótzászlóaljához leszerelni. 1918. dec. 21.-én leszereltem és utána elmentem Keszthelyre édes anyámhoz, ahol rajta kívül nagyanyám és 2 öcsém tartózkodott. 1919. év jan.-jában beiratkoztam a bp.i egyet. orvosikarára a VII félévre, majd a VIII. félévre. A románok bevonulásakor az egyet.i (*egyetemi*) előadások megszűntek, én pedig elmentem haza Keszthelyre, hogy édes anyám és nagyanyám mellett valaki férfi legyen azokban a nehéz és zavaros időkben.

Otthon tartózkodtam K.-en (*Keszthelyen*), a d.e.-t (*délelőttöt*) a K.-i (*Keszthelyi*) városi kórházban töltöttem mint bejáró oh. (*orvostanhallgató*) – gyakornok a kórház vezetőségének engedélyével, de a főorvos teljes megalégedésére is.

Mikor az egyetemi előadások 1920.-ban megkezdődtek, ismét beiratkoztam immár a IX. és X. félévre. A második szigorlatomat 1920 nyarán, a III. szigorlatomat 1921. márciusában tettem le és 1921. III. 21.i kelettel megkaptam az orvosdoktori okleveletem a háborus katonai szolgálatomra való tekintettel. Az orvosdoktori fokozat elnyerése után 3 hónapot töltöttem mint gyakornok a II. szül. és nőgy. (*szülészeti és nőgyógyászati*) klinikán, azután 2 hónapot a bp.i Szt.J. (*Szent János*) kórház gyermekgyógy. osztályán. Ez alatt az idő alatt történt, Pécs és vidékének kat. (*katonai*) megszállása. Ekkor nagybátyám baranyamegyei ismeretsége folytán ideiglenes közorvosi beosztást kaptam a baranyabáni o.k.-ben magyarbóly székhellyel.

Ekkor már 1922. évet írtunk. Sopronvármegye az év közepén pályázatot írt ki a sajtoskáli o.k.-ben a k.o.-i (*közorvosi*) állásra. Szabályszerűen megpályáztam és az állást meg is kaptam. A k.o.-i állást 1922. aug. 18.-án foglaltam el, mert e napon tettem le a hivataliesküt a csepregi járás főszolgabírájának a kezébe. A rákövetkező napokban tényleg megkezdtem orvosi szolgálatomat mint közorvos. Hamarosan elnyertem az Oti ker. orvosi állását is és így lassankint elindultam mint gyakorló orvos.

A kezdet nehézségein átjutottam és 1925. okt. hóban megnősültem.

Mint sajtoskáli közorvos Simaságon kellett letelepednem, ahol a vmegye (*vármegye*) kijelölte a lakásomat az ottani üresen álló kastélyban. A kör vezetősége Sajtoskálban nem épített orvosi lakást és így a kör északi szélén kellett laknom és innen kellett ellátnom az o.k. 10 községet. Az a körülmény, hogy Simaságon és nem Sajtoskálban lakhattam, roppant megnehezítette az orvosi szolgálat pontos ellátását. A rossz utak miatt a községek nehezen voltak elérhetők, sok utat kellett megtenni, mert voltak községek, pl. Iklanberény, csak kerülővel voltak elérhetők.

Az új közegészségügyi törvény életbe lépése után Bő községet a büki közorvosi körhöz csatolták így ez a község elmaradt tőlem teljesen. Simaháza községet egyesítették Felsőszággal, Simaság lett az új község neve, majd a Btháza (*Berektompaháza*) és Porládony községek egyesültek Tompaládony név alatt. Ezekkel az egyesítésekkel csak a közegészségügyi szolgálatban állott elő kevesebb munka.

Az 1939. évben kitört a II. világháború a teljes munka közben ért, lényeges változást nem hozott részemre egy darabig. 1944. év április hó 1.-én behívtak engem is mint o.-hdgy-t (*orvoshadnagyot*) a hévízszentandrászi (*hévízszentandrászi*) 525. sz. hadi kórházba, ahol 1944. aug. hó végéig (*voltam*) szolgálatban, mert ekkor leszereltek. Majd 1944. X. hó 23.-én a szhelyi (*szombathelyi*) 523. sz. hadi kórházba kaptam behívót, ahonnan nov. hó elején áthelyeztek a pápai 528. h.k.-hoz (*honvéd kórházhoz*). Itt teljesítettem sebészorvosi szolgálatot 1945. jan. 10.-ig. Ekkor a h.k. parnoka (*parancsnoka*) azt a parancsot adta nekem, hogy a másnap, jan. 11.-én a h.k. 19 teherkocsiból álló anyagát megfelelő kísérő és ápolószeméllyel vigyem ki Németországba. A 19 teherkocsiból álló szerelvényt besorozta a német tábori szállítás vezetőség egy katonai tehervonatba és Páparól Győrön keresztül Wienbe (*Bécsbe*) érkeztünk. Itt a m. (*magyar*) tábori szállításvezetőségnél Hietzinger Hauptstrasse 123. dr. Hauser Zoltán o. ales-nél (*alezredesnél*) jelentkeztem. Dr. Hauser Zoltán o. ales azt a parancsot adta, hogy a 19 teherkocsiban levő anyagot vigyem tovább és majd az uton megkapom a további utasításokat. Az anyaggal eljutottunk Breslau alá egy Hirschberg nevű városkába, de itt már hely nem volt a kirakodásra, mert minden mozgott nyugat felé; azt az utasítást kaptam a n. k. száll. (*német katonai szállítás*) vezetőségtől, hogy másfelé viszik az anyagokat és így hosszas utazás után (*Szászország városain át, majd a Szudétákban*) megérkeztünk a Böhmisch-Leipa (*ma Okres Česká Lípa*) mellett fekvő Hirschberg am See (*ma Doksy - Csehország*) városkába, ahol az m. 9. heő (helyőrség) kórház egy részlege volt. Az anyagot felsőbb utasításra egy üresen álló iskolába kellett beraknunk, engemet pedig beosztottak a kórház fertőző osztályára mint osztályos orvost. Rövid egy havi tartózkodás után az egész 9.-es heő kórházat bevaggonozták a pápai 528. h.k. anyagaival együtt és elindultunk nyugat felé. Március közepén már a Harz-hegységben, Frankenscharnhütte állomáson voltunk. Itt az állomáson vesztegeltünk jó darab ideig, kb 12 napig s ekkor elvittek minket Bebra, Flieden-Fulda vonalon, hogy a m. 9.-es heő kórházzal Würzburg vidékén letelepüljünk. Az uton flieden-nél ellenséges mély támadást kaptunk, ahol emberben nem, de anyagban nagy kárt szenvedtünk, majd tovább vittek minket a szerelvényrel. Az egyik állomáson ismét légi riadó volt, a légiriadó elmulta után megfordították az egész szerelvényt és az előbb jelzett

utvonalakon át visszavitték a szerelvényt a Harz-h-be (*hegységbe*)Laüenthal *Lautenthal*)nevű állomásra. Itt ki kellett mindent rakni és parancsot kaptunk a településre. A településkor azt a parancsot kaptam a 9.-es heő kórház parnokától (*parancsnokától*), hogy az 528. sz. hadi kórház anyagát adjam át a 9. heő kórháznak. Tekintettel arra, h. én a 19. teherkocsiról leltárt nem kaptam, egyszerűen a vagonokat átadtam a kórház gk.-főnökének ill. parnokának (*parancsnokának*). A kórház települése közben bejöttek az amerikai katonák és a kórház anyagát birtokba vették, de nem vitték el Laüenthalból. Az amerikai haderő eme ténykedése után 1945. május 4.-én a 9. heő kórház és az 528. h.k. személyzetét felrakták terepjáró ami (*amerikai*)autókra és elvittek minket hadifogságba. Különböző táborokban fordultunk meg, míg végül Lipszébe kerültünk. Innen 1945. júliusban szabad lábra bocsátottak és visszamentünk Laüenthalba, Laüenthalba csak a kórház férfiszemélyzetének egy része érkezett vissza. Ekkor láttam, hogy az anyag ide-oda hurcolása közben sok dolog eltűnt. Ezt a tényt feljegyeztem magamnak pár szóban, hogy később szóba hozhassam ezt vagy a magyarok, vagy a megszállók előtt. Hamarosan megjelent a laüenthali részlegnél dr. Fóthy György o.szds (*orvosszázados*)a 9. heő kórház akkori parnoka és angol segítséggel a Laüenthalban levő összes kórházi anyagot felszállította a Clausthal-Zellerfeld mellett levő „Johaneser Kurhaus”-ba, ahol a 9. heő kórház I. részlege volt települve. Mikor az anyagot felszállítottuk a Johanneser-Kurhaus-ba az angolok a Laüenthalban levő teljes személyzetet, nőket, gyermekeket is átszállították Osterodeba az ottlevő 2. heő kórházba. Ide kerültem én is, eleinte mint táborlakó, később, mint beosztott ohdgy. (*orvoshadnagy*). Ez történt 1945. aug. hó végén. Szept. hónapban először a 2. heő kórház fbe. (*fekvőbeteg*)osztályán, majd a sebészeti osztályon nyertem beosztást.

Munkánk közben 1946. okt. hónapban megjelent a 2. heő kórháznál Laky László V.K. megbízott és egy értekezleten kijelentette a kórház orvosai és e.ü.-gk. tiszték előtt, hogy mindenki anyagőrző, egyéni hazatérést szökésnek tekint a m.-kormány. Laky viszi magával a kórház személyzetének névjegyzékét, ezt a névjegyzékét megküldi a kormány a határátlépő állomásoknak és az egyéni átlépőket lefoglalják mint szökevényeket. Ezek után az 1946. nov. hóban induló hazatérő szerelvényvel nem jöhöttem haza. Várom kellett addig, amíg a 2. heő kórház ki adja az angol megszálló hatóság. 1946. dec. 13.-ával kivettek angol parancsra a 2. heő kórház törzsállományából, áttettek a 9. heő kórház törzséhez, szolgálatra pedig az angolok beosztottak az osterodei Middlesex Transit Camp. be orvosfőnöknek. Mikor a 9. heő kórház törzsébe ismét bekerültem, jelentkeztem dr. Málnássy Ferenc o.ales (*orvosalezredes*)kórház parnoknál és szóba hoztam előtte azt a tényt, hogy amerikai hadifogságban eltöltött idő alatt sok minden eltűnt az 528. h.k. anyagából. Erre fel dr. M. F. és én felvettünk egy jzökönyvet (*jegyzőkönyvet*)és azt dr. M. F. eltette a kórház irattárába és a hazatéréskor a kórház irattárával együtt haza került és most tudtommal a P.M.-ben van.

Osterodei szolgálatom alatt jött a 2. heő kórháznak a parancsa, hogy hazaszállítják a kórházat 101 személlyel. Ezzel a szerelvényvel nem jöhöttem haza a kötött létszám miatt.

A 2. heő kórház elindulása után ismét beszéltem dr. Málnássy F. o. ales-sel és ő hajlandó volt engemet és még 74 személyt hazaszállítani, ha ő ezt a parancsot megkapja mint a 9. heő kórház parnoka.

Ezek után írtam Bpestre a B.M.-be, ahonnan dr. Vizsenty min. tan. (*minisztertanácsos*)úr megküldötte a személyi lapokat. A személyi lapokat kitöltöttem, magam személyesen elvittem Bad Salzuflenbe dr. Veress László min. titkár anyaghasználati kormány-megbizotthoz. Dr Veress László a személyi lapokat átnézte és megígérte, h. azokat illetékes helyre eljuttatja. Rövid idő multával megkaptam én és a 74 személy a hazaszállítási engedélyt és el kezdtük csomagolni a 9. heő kórház és az 528. h.k. anyagát. Az osterodei angol parság teherautókat bocsátott a kórház rendelkezésére és kiszállítottuk az állomáson levő teherkocsikhoz és beraktuk a teherkocsikba. Mikor már a 64 teherkocsiból álló szerelvény 2/3 részét beraktuk az osterodei állomásfőnökség kihuzatta a teherkocsikat Münchehof állomásra. A münchenofi állomáson levő szerelvény-részt aztán felváltva őriztük mi férfiak. Közben az utazáshoz szükséges iratok beszerzése miatt elutaztam Hannoverbe az ottani angol parsághoz, Braunschweigbe Hildesheimbe Lemgoba az szükséges utazáshoz iratok beszerzése céljából.

Végre a sok utazásnak megérett a várva-várt gyümölcse. A 9. heő kórház 64 vagonból álló szerelvénye 1948. jul. 7.-ikére megkapta az indulási parancsot. Tényleg ezen a napon d.e. (*délelőtt*)9:30 órakor elindult a szerelvény szakadó esőben. Utközben egy párszor kocsit kellett cserélnünk, sőt jul. 10.-ét teljesen Salzburgban töltöttük a teherkocsik vizsgálatával és a rossz kocsikból való átrakással. Szombaton, jul. 10.-én este továbbjöttünk és jul. 11.-én, vasárnap este 8 órakor elértük a magyar határt Szentgotthárdnál. Névjegyzékbevitel után utaztunk tovább az éjjelben és reggel Győrben vagyunk. Rövid ottidőzés után megyünk Komáromba, ahol a szűrőtáborba kísérek engemet negyed-magammal. A komáromi szűrőtáborban regisztrálás és kihallgatás, majd csütörtökön este a fél hétkor induló személyvonattal bekisér a szűrőtábor rendőre Budapestre a Mosonyi utcai rendőrlaktanyába a toloncosztályra. Itt töltöm az éjszakát a többi három társammal. Másnap reggel a rendőrségen egy másik épületben számba vesz, majd rendőri fedezettel elszállítanak a Bartók Béla ut 26 sz. alá a kat.pol.ra. Itt számbavétel, személyi átkutatás után egy fülkébe kísérek, ahol le kellett írnom a curriculum vitae-met (*önéletrajz*)1944. ápr.i-től (*1?*)hazaérkezésemig. Ezután egy másik fülkébe kísérek, ahol egyedül vagyok 4-5 napig. A 4-5 nap letelte után másik fülkébe visznek, ahol többen vagyunk. Itt töltök el 6 hetet, a 6 hét letelte után átvisznek teherautón a Margit körutra, ahol 2 hét eltelte után átkisérek a Bartók Béla utra.

Itt tudomásomra adják, hogy rövidesen szabadlábra engednek. Ezután visszakisérek a M. körutra, ahol a csekély holmimat összecsomagoltatják velem és újra visszavisznek a B. B. utra ahol kiadják a csomagomat, kiállítják a jelentkezési lapomat, igazolványomat s tudtomra adják, hogy szabadlábon vagyok. Elhagyom a B. B. uti házat, majd utnak indulok hazafelé. Ez történt 1948 szept. 17.én. Az előírás szerint jelentkezem szept. 24-én Csepregben a járási rendőrparságon az á.v. tisztnél. Majd a szükséges iratok beszerzése veszi igénybe minden időmet. Minden községbe gyalog elmegyek az iratokért, mikor az iratok kezemben vannak beutazom Sopronba. Itt jelentkezem a tiszti főorvosi hivatalban és az O.Sz. titkáránál. Az O.Sz.i titkár még iratok beszerzését kéri. Azonnal intézkedem, hogy az iratokat Bpesten megszerezhessem és 1948. okt. 17.én elutaztam Bpestre. Itt az orvosdoktori oklevélmásodlat és a még az

O.Sz. titkára által kért iratok beszerzése után 1948. ok. 24.-én elutazom Bpestről K.-re (*Keszthelyre*) a feleségemhez.

A f. (*folyó*)év szept. 22.-én értem el Simaságra, ahol az a gazda fogadott, akinél a feleségem tartózkodott, amíg én Németországban voltam. Én is ahoz a gazdához voltam kénytelen szállni, ahol a feleségem lakott, mert a harcok alatt elpusztult lakásom helyett míg más lakásom nincsen, ugyszinte míg az anyagi eszközök hiánya miatt berendezést, rendelői felszerelést sem tudtam beszerezni.

¶ Mikor Budapesten szabad lábra kerültem azonnal jelentkeztem a népj.min.-ban (*népjóléti minisztérium*)szolgálatra, a szükséges kérvényemet a skáli (*Sajtoskáli*)k.o. állásba való visszahelyezésem tárgyában akkor azonnal beadtam. A sajtoskáli állásomba való visszahelyezésem még nem történt meg hivatalosan addig amíg ez ki nem jön K.-en tartózkodtam, mert nem akarok a feleségemet mostanig ellátó gazdának terhére lenni.

Itt állok visszahelyezés, lakás, rendelő, berendezés és fizetés nélkül, várom a népj. min. úr intézkedését, hogy minél előbb az orvosi kör községeinek, ill. lakóinak rendelkezésére állhassak –

- Ezekben tudom az életrészt megadni és ha valami kiegészítésre szükség van, rendelkezésre állok. -

¶ Szörnyű volt látni mindenem pusztulását, mert amikor 1944. okt. hóban Szohelyre (*Szombathely*)bevonultam 3 szobás lakást, jól berendezett falusi körorvosi rendelő helyiséget, egy Opel-Kadett /csukott/ autót hagytam itthon. Hazaérve pedig az kell látnom, h. a velem levő pár holmin kívül semmim sincsen.

Rettenetes helyzetben vagyok, minden támasz nélkül tengődöm és a megélhetés, a jövő gondjai leirhatatlanul deprimálnak. Miből fogok megélni.

2022.12.01. Magyar Márk, MA-ELK

A teljes napló szövege, a kézzel fogható napló és még rengeteg információ megtalálható a www.ma-elk.hu/orvos oldalon.

MA-ELK

